

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2012. október 26.

TÁRSADALOMISMERET

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA ÉRTÉKELÉSÉNEK ÁLTALÁNOS SZEMPONTJAI

A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

A vizsgázó teljesítményének értékelésére nem lehet hatással, ha az értékelők személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől.

A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli az esszé és esetelemzés megoldásának lehetséges tartalmi összetevőit. Az ettől eltérő jó megoldást el kell fogadni.

A dolgozatot piros színű tollal kell javítani és a tanári gyakorlatnak megfelelően jelölni a súlyosabb helyesírási, nyelvhelyességi stb. hibákat.

A feladatok alatt található négyzetben az elérhető maximális pontszám van feltüntetve, az értékelő a mellette levő üres négyzetbe írja az általa megállapított pontszámot.

Amennyiben a vizsgázó a II. rész mind a két (A. és B.) feladatsorából oldott meg feladatokat, és nem állapítható meg egyértelműen, hogy melyiknek az értékelését akarta, az érettségi dolgozatot értékelő tanár feladata annak eldöntése, melyik megoldás a tartalmasabb, majd azt értékeli.

Egyes esszéfeladatoknál a tanuló két kérdés megválaszolása közt választhat, de csak az egyik téma kidolgozásáért jár pont. Amennyiben tévedésből mind a két feladatot megoldja a vizsgázó, és nem jelöli áthúzással, melyiket értékeljék, az érettségi dolgozatot javító tanár dönti el, hogy melyik feladat kidolgozásáért jár több pont és azt veszi figyelembe.

Amennyiben bármely feladat értékelésénél a témataartás kompetenciát nulla ponttal értékeli a javító, azaz úgy ítéli meg, hogy a vizsgázó egyáltalán nem a megfogalmazott feladatot oldotta meg, a feladat egészének értékelése nulla pont, más kompetenciára vagy szempontra pontszám nem adható.

Egyes feladatoknál a könnyebb differenciálhatóság érdekében a feladat részpontszámainak összegét osztani kell kettővel.

Az adható fél pontok miatt előfordulhat, hogy a vizsgázó által elért összpontszám nem egész szám. Ebben az esetben kerekítést kell végezni. A kerekítést nem feladatonként, hanem csak egyszer, a feladatonként elért pontok összeadása után kell elvégezni, a végső pontszám megállapításához!

Az értékelő a javítás, értékelés végeztével kitölti a vizsgázó által elért összpontszámot tartalmazó táblázatot.

I. rész**Társadalomismeret és jelenismeret****1. Esszé**

Szempontok, kompetenciák	A) „Nemcsak a húszéveseké a világ...” Nyugdíjas élet Magyarországon	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	2
A feladat megértése, témataratás	A válasz valóban a nyugdíjasok életére fókuszál.	2
Lényegkiemelés, A témának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	Írásában a vizsgázó lényeges elemeket emel ki. Pl.: a nyugdíjba vonulás feltételeiről, lehetőségeiről ír, szól a nyugdíjasok jövedelmi és fogyasztási viszonyairól, a családban és a társadalomban elfoglalt pozícióikról. Képes árnyalt képet rajzolni a nyugdíjasok életéről. Megemlíti az aktív és inaktív lakosság arányeltolódásából adódó problémákat is.	3
Az ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	Az írásból megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik a nyugdíjas korosztály életével kapcsolatban. Ismeri a nyugdíjkorhatár (2022-től egységesen 65 év) változásával kapcsolatos szabályokat és változásokat. Utal a szabályok módosulásából fakadó feszültségekre. Képes sajátos fogyasztási rétegeként láttatni a nyugdíjasokat. Összevetést tehet a magyarországi és más országok nyugdíjasai között. Szakkifejezéseket használ, pl.: inaktív lakosság, öregségi nyugdíj, rokkantnyugdíj, jövedelmi helyzet, nyugdíjak reálértéke, nyugdíjas fogyasztói kosár, nyugdíjkassza, nyugdíjkorhatár.	3
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása	A válasz legalább kétféle megközelítést tartalmaz, pl.: a megnövekedett szabadidő lehetőségéről, a szabadidő értelmes felhasználásáról, a családban betöltött segítő szerepről. Említheti a nyugdíjrendszerben bekövetkezett változásokat, beszélhet a nyugdíjasok társadalmi megítéléséről stb.	3
Önálló vélemény megalkotása, a téma aktualizálása (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása)	A vizsgázó önálló példákkal támasztja alá állításait. Említhet példákat családi és ismeretségi köréből, hivatkozhat a médiában megjelent tudósításokra. Saját és korosztályának véleményét érvekkel támasztja alá.	2
Összesen		15

1. Esszé

Szemponatok, kompetenciák	B) „Hozza a gólya?” A gyermekvállalás kérdései a mai Magyarországon	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	2
A feladat megértése, témataratás	A válasz valóban a gyermekvállalás kérdésre fókuszál.	2
Lényegkiemelés, A témának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	Írásában a vizsgázó lényeges elemeket emel ki. Pl.: ír a gyermekvállalást befolyásoló tényezőkről, a nők megváltozott társadalmi, munkaerő-piaci helyzetéről, a házasság, a család intézményének instabilitásáról. Megemlíti, hogy milyen hatással vannak a gazdasági folyamatok a családok jövedelmi helyzetére és ezáltal a gyermekvállalásra. Megemlíti, hogy ezek nem abszolút értékű hatások. A gyermekvállalást tudati, értékrendbeli tényezők határozzák meg. Ezek társadalmi csoportonként, valamint az egyén életkorának előrehaladtával változhatnak. Említi a tervezett és ténylegesen megszületett gyerekek számának különbségét. (Átlagosan egy gyerekkel kevesebb születik meg, mint amennyit a házaspár eredetileg tervezett.)	3
Az ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	Az írásból megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik a gyermekvállalás témakörében. Tisztában van az alapvető demográfiai folyamatokkal, azzal, hogy 1982 óta a magyar népesség folyamatosan fogy. Ismeri az ebből keletkező problémákat (előregedés, aktív és inaktív rétegek arányának romlása stb.). Szakkifejezéseket használ, pl.: demográfiai helyzet, családtervezés, fogamzásgátlás, abortusz, népességcsökkenés, családvédelmi programok, természetes fogyás, reprodukciós mutatók.	3
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása	A válasz legalább kétféle megközelítést tartalmaz. Pl.: történeti megközelítést, közelíthet az egyéni döntések oldaláról, említheti a több gyereket vállalók társadalmi megítélésének kérdéseit, nemzetközi összehasonlításokat tehet.	3
Önálló vélemény megalkotása, a téma aktualizálása (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása)	A vizsgázó életszerű példákat említ saját családja vagy ismerősei köréből, esetleg korosztálya véleményét is bemutathatja. Foglalkozhatott a médiában látható modellek hatásaival is. Megemlítheti saját terveit és/vagy álláspontját a kérdésben.	2
Összesen		15

2. Elemzés

Szemponatok, kompetenciák	A munkanélküliség problémájának kezelése	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	2
A feladat megértése, témátartás	Bemutatja, hogy a közmunkaprogramok egyfajta lehetőséget kívánnak adni a munka világába való visszakerülésre, de nem helyettesítik a foglalkoztatás más formáit.	1
Lényegkiemelés, A témának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	Írásában a vizsgázó lényeges elemeket emel ki. Láttatja, hogy a közmunkaprogram olyan átmeneti megoldás, ami a segéllyel szemben úgy juttatja jövedelemhez az embereket, hogy közben igyekszik a társadalmi igazságosságnak eleget tenni, azaz valamilyen ellenértékhez köti a kifizetést. A járadékos számára ez folyamatos kapcsolatban maradást jelenthet a munka világával. Kitér az önkormányzatok, a közmunkások és a lakosság más részeinek véleményére és szempontjaira is.	3
Az ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	Az elemzésből megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik a közmunka kérdésével kapcsolatban. Tudja, hogy a programokat az önkormányzatokon, illetve más gazdasági szereplőkön keresztül az állam indítja és finanszírozza. Ismeri a bérezés kapcsán kialakult vitákat (a közmunkáért kapható heti kifizetésű bérek nem érik el a minimálbért). Szakkifejezéseket használ. Pl.: munkanélküli, regisztrált munkanélküli, peremhelyzet, szociális gondoskodás, közmunkás, közmunkások bérezése, jövedelempótlás, társadalmi-gazdasági kapcsolatok.	2
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása	Elemzésében kitér a megfogalmazott szempontokra, és képes bemutatni a különböző társadalmi szereplők nézőpontját.	1
Önálló vélemény megalkotása, a téma aktualizálása (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása)	Önálló véleménye van a közmunkaprogramokkal kapcsolatban. Érvei alkalmasak saját állításainak alátámasztására.	1
Összesen		10

3. Értelmezés

Szempontok, kompetenciák	Iskolaválasztás	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	1
A feladat megértése, témátartás	Az elemzés az iskolaválasztással kapcsolatos álláspontokat tekinti át. Bemutatja az eltérő álláspontokat és azok okait.	1
Lényegkiemelés, A témának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	Írásában a vizsgázó lényeges elemeket emel ki. Pl.: láttatja a szülők szempontjait, illetve a különböző szülői rétegek eltérő preferenciáit (a távolság, a továbbtanulás lehetősége, az iskola által nyújtott programok választéka, a képzésben részt vevők megítélése, a képzés költségei stb.). Ezzel párhuzamosan be tudja mutatni az iskolák szempontrendszerét is (létszám-maximalizálás, a pedagógiai programok folyamatos megvalósítása, feladatellátás, törekvés a tanulók közötti szelekcióra stb.).	2
Az ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	Az elemzésből megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik az iskolaválasztás kérdésében. Tudja, hogy a szülő kötelezettsége megfelelő életkorban (a tankötelezettség abban az évben kezdődik, amelynek május 31. napjáig a gyerek betölti a 6. életévét) iskolába íratni gyermekét. Az iskolának kötelező felvenni a körzetébe tartozó gyereket, és oktatásban-nevelésben részesíteni, de felvehet körzeten kívüli gyermekeket is. Ez biztosítja a szabad iskolaválasztást. Látja, hogy ezek az eltérő szempontok időnként feszültségeket okoznak. Szakkifejezéseket használ, pl.: tankötelezettség, iskolaérettség, iskolai körzetek, szabad iskolaválasztás, szülői preferenciák, leválogató iskola, eltérő iskolatípusok, elitoktatás.	2
Önálló vélemény megalkotása, a téma aktualizálása (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása)	Az egyes szereplők álláspontjának korrekt ismertetése mellett megfogalmazza saját véleményét, és ezt képes érvekkel alátámasztani.	1
Összesen		7

4. Ábraelemzés **4 pont**

- a) Az az összeg, amely biztosítja a magánháztartásokban élők számára a folyamatos életvitellel kapcsolatos szerény – a társadalom adott fejlettségi szintjén konvencionálisan alapvetőnek minősülő – szükségletek kielégítését.
- b) 124 %-kal
- c) 2,3-szeresére
- d) Mert egy háztartáson belül számos olyan költség van (pl. fűtés, világítás), amely nem emelkedik egyenes arányban az ott lakók számával, viszont a kisebb mértékben növekvő költségek több részre oszlanak, így csökken az egy főre számított érték.

Az A és D feladatban más, lényegét tekintve hasonló, szakmailag helytálló megfogalmazás is elfogadható.

Minden helyes válasz 1 pont.

5. Kiegészítés **4 pont**

1. Európai Parlament
2. Európai Bizottság
3. Európai Számvevőszék
4. Európai Beruházási Bank

Minden helyes válasz 1 pont.

6. Csoportosítás **4 pont**

Polgári peres eljárás	Büntetőeljárás
C, E, F	A, B, E, F

D Indoklás: A magyar joggyakorlatban nem honosodott meg az esküdtszék intézménye.

H Indoklás: Gyanúsítottról a nyomozati szakban beszélünk.
Vagy:
A bírósági tárgyaláson a gyanúsítottat már vádlottnak nevezzük.

Más, tartalmilag helyes indoklás is elfogadható.

A táblázat helyesen kitöltött cellái 1-1 pontot érnek, de csak teljes kitöltöttség esetén.

A négyzetekbe írt helyes betűk csak indoklással együtt érnek 1-1 pontot.

7. Fogalom felismerése **3 pont**

1. B
2. E
3. B

Minden helyes válasz: 1 pont.

8. Fogalom meghatározása**4 pont**

a) Adósságspirál

Az a gazdasági folyamat, amikor az adósság kiegyenlítésére további hiteleket kell felvenni, és az újonnan felvett hitelek már akkora terhet jelentenek az adósra nézve, hogy az adósság visszafizetése lehetetlenné válik.

b) Árfolyamkockázat:

A deviza forintban kifejezett árfolyamának a változásában rejlő kockázat. Másképpen: a forintban fizetett törlesztőrészeket igazodása a hitel alapjául szolgáló valuta árfolyamváltozásaihoz.

c) Kapcsolat a két fogalom között:

Magyarországon számos család vett fel viszonylag kedvező kamatú, például svájci frank alapú hitelt, amely azonban az árfolyamváltozás miatt (a svájci frank erősödése okán) olyan magas törlesztőrészeket vont maga után, amelyeket csak újabb hitel felvételével tudtak fizetni. Ez további költségeket jelentett a családnak, és ezt már nem vagy alig tudták (tudják) fizetni.

A helyes meghatározásokért 1-1 pont jár.

A kapcsolat feltárása megfelelő kifejtettség esetén 2 pont. Részleges válasz esetén 1 pont még adható.

9. Érvelés**4 pont**

Mellette, például:

- A szerencsejáték kis befektetéssel egyfajta mobilitási lehetőséget biztosít a társadalom tagjainak.
- Az embereknek törvényes keretek között joguk van arra költeniük a pénzüket, amire akarják.
- Az államnak adó formájában jelentős bevétele keletkezik a szerencsejátékokból.

Ellene, például:

- A könnyű hozzáférhetőség miatt könnyen alakulhat ki az emberekben függőség (játékszenvedély), ami ugyanolyan nehezen gyógyítható, mint a más típusú függőségek.
- A megszerezhető nyereség, csekély kivételtől eltekintve, hosszú távon mindig alacsonyabb, mint a játéksorán tett összes befektetés, ezért az egyén számára a szerencsejáték súlyos anyagi kárt okoz.
- A szerencsejáték számos formája illegális, így könnyű szembekerülni a törvénnyel.
- Az anyagilag nehéz helyzetbe került ember könnyen kiszolgáltatottá válik.

Minden más, logikailag és szakmailag helyes megoldás is elfogadható.

Két érv mellette: 1-1 pont.

Két érv ellene: 1-1 pont.

II. rész

A. Gazdasági ismeretek

- 1. Párosítás** **4 pont**
1. C
 2. B
 3. D
 4. A

Minden helyes válasz 1 pont.

- 2. Igaz-hamis** **2 pont**
1. Igaz
 2. Hamis
 3. Hamis
 4. Igaz

Minden helyes válasz 0,5 pont.

- 3. Kiegészítés** **4 pont**
1. lízingbe adó, lízingbe vevő
 2. kockázat, profit
 3. tényleges, eladók, vevők
 4. tulajdonságainak

Minden helyesen beírt kifejezés 1 pont.

4. Elemzés

Szempontok, kompetenciák	Gerillamarketing	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	Az elemzés nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát. A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített.	1
Tématartás, lényegkiemelés, probléma-központúság	Az elemzés az idézet alapján a marketing hatását mutatja be. A vizsgázó megfogalmazza az összefüggést az eladások mennyisége, a megismertetés és a népszerűsítés között.	2
A feladatban leírt esetnek megfelelő összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása a szakmai nyelv felhasználásával	Bemutatja azokat a fogalmakat, amelyek a marketinggel kapcsolatban felmerülnek. Pl.: értékesítés, reklám, bevételnövelés. Ír arról, hogy a gazdaságban szükség van a megújulásra, új utak keresésére. Ír a közvetítő (nem reklámnak látszó) formák hatékonyságáról. Láttatja, hogy a modern korban szinte lehetetlen a reklámok által közvetített információinak kizárása.	6
Önálló vélemény megfogalmazása	Önálló véleményt fogalmaz meg.	1
Összesen:		10
Összesen/2		5

5. Elemzés

Szemponatok, kompetenciák	Hazai ipar, hazai cégek	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	Az elemzés nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát. A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített.	1
Tématartás, lényegkiemelés, probléma-központúság	A vizsgázó az idézet alapján bemutatja, miért hasznos a gazdaság és a munkavállalók számára a hazai ipar fejlesztése.	2
A feladatban leírt esetnek megfelelő összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása a szakmai nyelv felhasználásával	Bemutatja, hogy a globalizáció világában a helyi gazdálkodóknak milyen szerepük lehet, hogyan hat ez a makrokörnyezetre. Meghatározza a vállalkozás, a piaci igények, gazdálkodás összefüggését. Összehasonlítja az globalizált piac törvényeit követő és a nemzeti értékeket, hagyományokat felkaroló vállalkozói magatartást.	6
Önálló vélemény megfogalmazása	Önálló véleményt fogalmaz meg.	1
	Összesen:	10
	Összesen/2	5

B. Pszichológia**1. Esszé**

Szemponatok, kompetenciák	A) Szerepkonfliktus	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	2
A feladat megértése, témartás, lényegkiemelés	A vizsgázó valóban arról ír, hogy mit jelent a szerepkonfliktus fogalma. Felsorolja, ismerteti a típusait és a szerepkonfliktus okozta feszültség csökkentésének módjait. Nem ágazik el lényegtelen témák irányába.	2
A témának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Válaszában ismerteti, hogy szerepkonfliktus akkor jelentkezik, amikor az adott szerepviselkedés nem felel meg a szerepelvárásoknak. Felsorolja a szerepkonfliktus három típusát. 1. <u>Szerepek közötti konfliktus</u> Két vagy több egymással összeegyeztethetetlen szerepelvárásnak kell egyszerre megfelelni. Pl.: munkahelyi és családi szerep. 2. <u>Szerepen belüli konfliktus</u> Az adott szerep szerepkészletének különböző küldőitől származó szerepelvárások ütköznek. Pl.: egy középvezetőtől mást vár el a felettese és mást a beosztottak. 3. <u>Személy-szerep konfliktus</u> A szerep teljesítéséhez a személynek valamilyen fontos értékét, hitét, meggyőződését kell feladnia. A szerepfeszültség csökkentésének módjai közül legalább hármat felsorol és megmagyaráz. (Pl.: figyelem megosztása, racionalizálás, kompromisszumképzés, kábítás, szerephierarchia, menekülés, társadalmi védő mechanizmusok, egyéni védőmechanizmusok.)	4
Az ismeretek mélysége, az adott területnek megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	Használja a szerep, a szerepkonfliktus, a szerepelvárás, a szerepfeszültség stb. szakkifejezéseket.	4
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása, probléma-központúsága	Kifejtésében a vizsgázó rávilágít arra, hogy egy személynek az élete során számtalan átmeneti és állandó szerepe van. A társadalmi jellegű szerepekhez elvárások is kapcsolódnak, amelyek egy része kötelező jellegű, és be nem tartásuk esetén a környezet szankcionálja azt.	4
A téma aktualizálása (életszerű példákat is említ), önálló véleményalkotás	A vizsgázó önálló véleményt fogalmaz meg, és/vagy példával illusztrálja az esszében megfogalmazott elméleti ismereteit.	4
Összesen		20
A végső pontszám (összesen/2)		10

1. Esszé

Szempontok, kompetenciák	B) A tudat, és módosult tudatállapot	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	2
A feladat megértése, témátartás, lényegkiemelés	A vizsgázó valóban a tudat definíciójáról ír. Részletesen kifejti, mit ért módosult tudatállapot alatt, és ismeri ezek elérésének módját.	2
Témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Leírja, hogy a pszichológiában a tudatnak nincs egységesen elfogadott definíciója. Általánosan elfogadott, hogy az ember tudatát egy adott pillanatban az észleletei, a gondolatai és az érzései alkotják. A tudatnak két funkciója van: Az egyik önmagunk és környezetünk folyamatos monitorozása (nyomon követése), míg a másik cselekedeteink kontrollja. Ezek célja, hogy tetteinket összhangba hozzuk környezetünk eseményeivel. Kifejti, hogy a módosult tudatállapot az, amikor a mentális működés megváltozik, vagy eltér a szokásosan átélt élményektől. Módosult tudatállapot különböző módokon érhető el. <u>Alvás:</u> az alvás a központi idegrendszer pihenő állapota, amikor a külvilággal való folyamatos információs kapcsolat ideiglenesen megszűnik. <u>Pszichoaktív szerek:</u> azok a kémiai anyagok (drogok), amelyek a viselkedést, a tudatot és a hangulatot befolyásolják Pl.: depresszánsok, ópiátok, stimulánsok, halucinogének, cannabis. Ezeknek a szereknek rendszeres használata fizikai és pszichés függőséghez (addikció) vezethet. <u>Meditáció:</u> a tudatállapot megváltoztatása rituálék és gyakorlat segítségével. <u>Hipnózis:</u> a hipnotizőr szuggesztiójára adott megváltozott észlelés, emlékezet és akarat cselekvés.	4
Az ismeretek mélysége, az adott területnek megfelelő tárgyi tudás, szakmai nyelv használata	A vizsgázó használja a tudat, tudattalan, módosult tudatállapot, pszichoaktív szerek, meditáció, hipnózis, mentális működés, észlelés, érzékelés, akarat stb. szakkifejezéseket.	4
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása, problémaközpontúsága	Kifejtésében megjeleníti, hogy a pszichoaktív szerek használatakor a fizikai függőségen túl a pszichés függőség is jelen van, amelynek leküzdése a legnehezebb feladat.	4
A téma aktualizálása (éleetszerű, példákat is említ), önálló véleményalkotás	Önálló véleményt fogalmaz meg, és/vagy példával illusztrálja az esszében megfogalmazott elméleti ismereteit.	4
Összesen		20
A végső pontszám (összesen/2)		10

2. Elemzés

Szempontok, kompetenciák	Agresszió a rajzfilmekben	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	1
A feladat megértése, témataratás, lényegkiemelés	A vizsgázó valóban az agresszív rajzfilmek negatív hatásairól ír, és nem ágazik el lényegtelen témák irányába.	2
Témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Felismeri, hogy az agresszió mindenkiben jelen lévő, ösztönös késztetés. Leírja, hogy a frusztráció hatására, amelyet ezek a mesék indukálnak, a viselkedés megváltozik, és agresszió jelenhet meg. Feltárja, hogy a média részlegesen felelős az agresszív viselkedésminták beépüléséért a fejlődő személyiség viselkedésrepertoárjába. Az életszerű, valóságghú agresszorok gyakori jelenléte a modellkövetéses tanulás útján erősítheti a konfliktusok agresszív megoldási sémáját. Az agresszió megjelenhet verbális és fizikai formában is. Megemlíti, hogy a szülőknek nagy szerepük van a helyes tv-nézési szokások kialakításában, és a tv-műsorok közötti szelektálásban. Rendkívül fontos a szülők jelenléte akkor, amikor a gyermek rajzfilmet néz, hiszen a látottak hatására felmerülő kérdésekre a szülőtől nyomban választ, magyarázatot kaphat. A televíziót nem helyes „babysitter”-ként használni.	4
A szakmai nyelv használata	A vizsgázó használja az agresszió, a frusztráció, a modellkövetés, az utánzás, az önkontroll stb. kifejezéseket.	2
Önálló véleményalkotás	Önálló véleményt fogalmaz meg, esetleg az életből vett példával illusztrálja vázolt jelenségkört.	1
Összesen		10
A végső pontszám (összesen/2)		5

3. Elemzés

Szempontok, kompetenciák	A társas befolyásolás jelenségének értelmezése	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	1
Témataratás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	A vizsgázó valóban a társas befolyásolás jelenségéről és a járókelők közömbösségének okairól ír, és nem ágazik el lényegtelen témák irányába.	2
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Felismeri, hogy mások jelenléte emeli a pszichikai aktivációs szintet, ezáltal az adrenalinszint emelkedik, ezért egyszerűbb, automatikus feladatoknál a „közönség” növeli az egyéni teljesítményt, míg bonyolultabb, kontrollált figyelmet igénylő cselekvéseknél csökkenti azt. A társas befolyásolás jelenségéről leírja, hogy tömeghelyzetben az egyénben megjelenhet a dezindividuáció, vagyis „feloldódik az egyediség”. Az anonimitás és a szoros csoportegység csökkenti az én tudatosságát, az impulzív viselkedés belső, egyéni korlátai csökkennek, a többiek érzelmi állapota iránti érzékenység nő, és kisebb mértékű lesz a mások értékelésével való törődés. Ez magyarázza azt is, hogy mások jelenlétében kevésbé segítünk, nem avatkozunk be. Példa: utcai baleset esetén az egyén úgy gondolja, hogy a felelősség megoszlik közte és a többi járókelő között. Valaki már biztosan intézkedett, valaki már segítséget hívott. Más lehetőség az, hogy a higgadtnak látszó kívülállók láttán az egyén átértékeli a helyzetet. Talán nincs is akkora veszély.	4
A szakmai nyelv használata	A vizsgázó használja a társas befolyásolás, társas facilitáció, adrenalin, dezindividuáció, felelősség megosztás, közömbösség stb. kifejezéseket.	2
Önálló véleményalkotás	Önálló véleményt fogalmaz meg, esetleg az életből vett példával illusztrálja a vázolt jelenségkört.	1
Összesen		10
A végső pontszám (összesen/2)		5